

**“Statistika xəbərləri” elmi-praktik
jurnalının redaksiya heyəti**

Baş redaktor

Sakit YAQUBOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Redaksiya heyəti:

Ziyad SƏMƏDZADƏ

iqtisad elmləri doktoru, professor
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü

Şahin SADIQOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Ədalət MURADOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Vahid NOVRUZOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Nazim İMANOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Süleyman QASIMOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Tahir BUDAQOV

tibb üzrə fəlsəfə doktoru

Azər ƏMİRASLANOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Mehman TAĞIYEV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Saleh MÖVLAMOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Aleksey PONOMARENKO

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent (Rusiya Federasiyası)

Roumen VESSELİNOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent (Amerika Birləşmiş Ştatları)

Alxan MANSUROV

məsul katib

***“Statistika xəbərləri” elmi-praktik jurnalının
rubrikaları***

Statistikanın inkişaf
strategiyası
və taktikası

Statistik təsnifatlar,
standartlar və
registrlər

Statistik müşahidə
metodları

Statistik məlumatların
toplanması, işlənməsi,
saxlanması və yayıl-
ması texnologiyası

İnformasiya şəbəkəsi,
məlumat bazası,
məlumat bankları

Statistik informasiya
sisteminin
təkmilləşdirilməsi

Milli Hesablar
Sistemi

Statistik tədqiqatlar

Statistika sahəsində
beynəlxalq əməkdaşlıq

Statistika:
xronika, informasiya

Bibliografiya:
yeni nəşrlər

Oxucuların rəy
və təklifləri

Statistika:
rəsmi sənədlər

Statistika:
metodoloji təminat
(metodoloji əlavələr)

Statistika:
faktlar və proqnozlar
(statistik əlavələr)

Оглавление

ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

Аида Ибрагимова, Зарифа Нагиева

Цифровая экономика и электронная торговля..... 4

Яшар Паша, Наби Кулиев

Влияние COVID-19 на потребительские расходы домохозяйств..... 10

Низами Гафаров

Улучшение использования инвестиционного потенциала в аграрном секторе..... 16

Низами Казымов, Зулфугар Магеррамов

Статистический обзор аграрного сектора Азербайджана и сельскохозяйственного потенциала освобожденных регионов..... 26

Парвин Вердиева

Анализ экспортной корзины Азербайджана на основе Индекса Экономической Сложности (ИЭС)..... 34

Шамхал Мамедов

Растущий спрос на электронную коммерцию в Азербайджане во время пандемии..... 41

МЕТОДОЛОГИЯ

Мубариз Нуриев, Салех Мовламов

Вопросы организации статистических исследований..... 50

Рауф Салаев

Прогнозирование налоговых поступлений в налоговой системе, преимущества и недостатки условий цифровой экономики..... 56

Новруз Гусейнов

Вопросы совершенствования учета и отчетности в органах управления внебюджетных государственных фондов..... 67

Хагани Меджидов

Экономическая безопасность личности: угрозы среде безопасности, защита и методология оценки..... 74

Зейнаб Гиясова

Совершенствование инновационного развития и инновационного предпринимательства в Азербайджане..... 80

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ СТРАНЫ ПО ИТОГАМ ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ 2021-го ГОДА

Макроэкономические показатели..... 87

Производство Валового Внутреннего Продукта..... 89

Средства , направленные на основной капитал по финансовым источникам..... 89

Средства, направленные на основной капитал по отраслям экономики..... 90

Структура продуктов оборота розничной торговли..... 91

Кредитные вложения в экономику..... 91

Доходы государственного бюджета..... 91

Расходы государственного бюджета..... 92

Грузооборот в транспортном секторе, млн. тон-км..... 92

Грузооборот в транспортном секторе, млн. пассажиро-км..... 93

Показатели внешней торговли Азербайджана со странами-партнерами..... 93

Экспорт важных видов продукции..... 94

Импорт важных видов продукции..... 95

ИЗ СТРАНИЦ ИСТОРИИ СТАТИСТИКИ АЗЕРБАЙДЖАНА

Фикрет Аггирак оглы Мамедов (к 95-летию со дня рождения)..... 96

Правила предоставления статей..... 98

UOT:33.311

DOI:10.338.70/2413-6557-2021-7-3-

RƏQƏMSAL İQTİSADİYYAT VƏ ELEKTRON TİCARƏT

Aida İbrahimova

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin
Ticarət statistikasına şöbəsinin müdiri
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: aida.ibrahimova@stat.gov.az*

Zərifə Nağıyeva

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Elmi-Tədqiqat və Statistik İnnovasiyalar Mərkəzinin
Elmi araşdırmalar və statistik tədqiqatlar şöbəsinin rəisi
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: zarifa.naghiyeva@stat.gov.az*

Açar sözlər: rəqəmsal iqtisadiyyat, qloballaşma, Azərbaycanda informasiya və kommunikasiya texnologiyaları sahəsində vəziyyət, kompüterdən istifadə, internetdən istifadə, elektron ticarət.

Ключевые слова: цифровая экономика, глобализация, ситуация в сфере информационных и коммуникационных технологий в Азербайджане, использование компьютеров, использование Интернета, электронная торговля.

Keywords: digital economy, globalization, situation in the field of information and communication technologies in Azerbaijan, the use of computers, the use of the Internet, electronic trading.

Aida İbrahimova, Zərifə Nağıyeva Rəqəmsal iqtisadiyyat və elektron ticarət

Xülasə

Məqalədə qloballaşmanın mahiyyəti, xüsusiyyətləri, mərhələləri və meyilləri nəzərdən keçirilmiş, müasir informasiya texnologiyalarının qloballaşma proseslərinə təsiri qeyd olunmuşdur. Qlobal iqtisadiyyatda və beynəlxalq ticarətdə rəqəmsallaşmanın miqyasının sürətlə böyüməsi və rəqəmsal məkanın qlobal ticarət üçün əsas sahəyə çevrildiyi göstərilmişdir. Müasir informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının (xüsusən də internetin) qloballaşma prosesinin iştirakçılara verdiyi üstünlüklər burada öz əksini tapmışdır. Rəqəmsal transformasiyanın beynəlxalq ticarət üçün nəticələri qeyd olunmuş, sərhədlərarası elektron ticarətin inkişaf xüsusiyyətləri, verdiyi üstünlüklərin mahiyyəti izah olunmuşdur. Bununla yanaşı, elektron ticarəti ənənəvi ticarətdən fərqləndirən xüsusiyyətlər vurğulanmışdır. Ölkəmizin sosial-iqtisadi həyatında mühüm rol oynayan İKT-nin inkişaf səviyyəsini xarakterizə edən göstəricilərin dinamikası verilmişdir.

Аида Ибрагимова, Зарифа Нагиева Цифровая экономика и электронная торговля

Резюме

В статье рассмотрены сущность, особенности, этапы и тенденции глобализации, влияние современных информационных технологий на процессы глобализации. Было показано, что масштабы цифровизации мировой экономики и международной торговли быстро растут и цифровое пространство становится ключевым направлением для глобальной торговли. Отражены преимущества современных информационных и коммуникационных технологий (особенно Интернета) для участников процесса глобализации. Отмечены результаты цифровой трансформации международной торговли, разъяснены особенности развития трансграничной электронной коммерции и суть ее преимуществ. В то же время, были подчеркнуты особенности, отличающие электронную коммерцию от традиционной

коммерции. Приведена динамика показателей, характеризующих уровень развития ИКТ, играющих важную роль в социально-экономической жизни нашей страны.

Aida Ibragimova, Zarifa Nagiyeva
Digital economy and electronic trading

Summary

The article examines the essence, features, stages and trends of globalization, the impact of modern information technologies on the processes of globalization. It was shown that the scale of digitalization of the world economy and international trade is growing rapidly and the digital space is becoming a key area for global trade. It reflects the benefits of modern information and communication technologies (especially the Internet) for the participants in the globalization process. The results of the digital transformation of international trade are noted, the features of the development of cross-border e-commerce and the essence of its advantages are explained. At the same time, the features that distinguish e-commerce from traditional commerce were highlighted. The dynamics of indicators characterizing the level of ICT development, which play an important role in the socio-economic life of our country, is given.

Ədəbiyyat

1. Г.Г.Головенчик. Цифровая экономика как новый этап глобализации. Цифровая трансформация, № 1 (2), 2018.
2. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet səhifəsi. www.stat.gov.az
3. А.Н.Спартак. Последствия цифровой трансформации для международной торговли. Российский внешнеэкономический вестник. 2018(5)
4. В.П.Куприяновский, С.А.Синягов, Д.Е.Намиот, А.П.Добрынин, П.В.Куприяновский. Розничная торговля в цифровой экономике. International Journal of Open Information Technologies ISSN: 2307-8162 vol. 4, no. 7, 2016.
5. 2018–2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında rəqəmsal ödənişlərin genişləndirilməsi üzrə Dövlət Proqramı. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. 26 sentyabr 2018-ci il. https://republic.preslib.az/az_c5.html

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 21.06.2021

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 29.06.2021

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 27.08.2021

COVID-19-un EV TƏSƏRRÜFATLARININ İSTEHLAK XƏRCLƏRİNƏ TƏSİRLƏRİ

Yaşar Paşa

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin
Həyat keyfiyyətinin statistikasına şöbəsinin müdiri
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: yashar.pasha@stat.gov.az*

Nəbi Quliyev

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin
Həyat keyfiyyətinin statistikasına şöbəsinin məsləhətçisi
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: nabi.guliyev@stat.gov.az*

Açar sözlər: istehlak xərcləri, pandemiyanın istehlaka təsiri, gəlirin azalması, maliyyə yardımı, karantin.

Ключевые слова: расходы на потребление, влияние пандемии на потребление, уменьшение доходов, финансовая помощь, карантин.

Keywords: consumption expenditure, the impact of the pandemic on consumption, decreasing of income, financial assistance, quarantine.

Yaşar Paşa, Nəbi Quliyev

COVID-19-un ev təsərrüfatlarının istehlak xərclərinə təsirləri

Xülasə

Məqalədə COVID-19 pandemiyasının ev təsərrüfatlarının istehlak xərclərinə təsiri tədqiq edilmişdir. Tədqiqat rüblər üzrə aparılmış və hər bir rüb üzrə istehlak xərcləri əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisə edilmişdir. Aparılmış tədqiqat nəticəsində müəyyən olmuşdur ki, 2020-ci ildə pandemiya nəticəsində ölkədə qapanmalarla əlaqədar olaraq əhalinin gəlirləri və xərcləri əvvəlki ilə nisbətən azalmışdır. Eyni zamanda gəlirlərin azalması fonunda xərclərin daha çox ərzaq, paltar və ayaqqabı, səhiyyə, nəqliyyat və digər zəruri məhsul və xidmətlərin alınmasına yönəldiyi məlum olmuşdur.

Яшар Паша, Наби Кулиев

Влияние COVID-19 на потребительские расходы домохозяйств

Резюме

В статье исследуется влияние пандемии COVID-19 на потребительские расходы домохозяйств. Исследование проводилось по кварталам, и расходы на потребление за каждый квартал сравнивались с соответствующим периодом прошлого года. Исследование показало, что доходы и расходы населения снизились по сравнению с предыдущим годом из-за ограничений в результате пандемии в 2020 году. В то же время, на фоне уменьшения доходов потребительские расходы на продукты питания, одежду и обувь, здравоохранение, транспорт и другие основные товары и услуги увеличились.

Yashar Pasha, Nabi Guliyev
Impacts of COVID-19 on household consumption expenditures
Summary

The article examines the impact of the COVID-19 pandemic on consumer expenditures in households. In accordance changing of the strict quarantine regime, the research was conducted on quarterly and consumption expenditures for each quarter were compared with the corresponding period of the previous year. The study revealed that the income and expenditures of the population decreased compared to the previous year due to the lockdown of the country as a result of the pandemic in 2020. At the same time, it reveals that, with declining income, consumer expenditures shifted to food, clothing and shoes, health, transportation and other basic needs.

Ədəbiyyat

1. <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/06/08/the-global-economic-outlook-during-the-covid-19-pandemic-a-changed-world>
2. https://unctad.org/system/files/official-document/osg2020d1_en.pdf
3. <https://blogs.worldbank.org/opendata/updated-estimates-impact-covid-19-global-poverty-looking-back-2020-and-outlook-2021>
4. The Global Macroeconomic Impacts of COVID-19: Seven Scenarios, Warwick McKibbin and Roshen Fernando, Centre for Applied Macroeconomic Analysis, February 2020
5. Covid-19 sürecinde üretim, yönetim ve pazarlama, Doç. Dr. Deniz Zeren, Dr. Osman Yılmaz, Ankara 2020.
6. Mental health in the COVID-19 pandemic W Cullen , G Gulati , B D Kelly QJM 2020 May 1;113(5):311-312.
7. Tobacco Use Changes and Perceived Health Risks among Current Tobacco Users during the COVID-19 Pandemic Int J Environ Res Public Health 2021 Feb 12;18(4):1795.
8. <https://www.taxes.gov.az/az/post/1020>
9. <https://koronavirusinfo.az/az/page/statistika/azerbaycanda-cari-veziyyet>
10. Investigating the effects of COVID-19 and public health expenditure on global supply chain operations: an empirical study Xuanlong Qin, Danish Iqbal Godil, Muhammad Kamran Khan, Salman Sarwat, Sadaf Alam and Laeeq Janjua, Springer Nature 2021.
11. The Impact of COVID-19 on Consumer Food Waste, Brian E. Roe, Kathryn Bender, Danyi Qi, Applied Economic Perspectives and Policy (2021) volume 43, number 1, pp. 401–411.
12. Observed impacts of the Covid-19 first wave on travel behaviour in Switzerland based on a large GPS panel, Joseph Molloy, Thomas Schatzmann, Beaumont Schoeman, Christopher Tchervenkov, Beat Hintermann, Kay W. Axhausen, Transport Policy 104 (2021) 43-51.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 18.03.2021

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 20.03.2021

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 27.08.2021

AQRAR SAHƏDƏ İNVESTİSİYA POTENSİALINDAN İSTİFADƏNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ

Nizami Qafarov

Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin

Aqrar sahənin və sənayenin iqtisadiyyatı kafedrasının dosenti, i.e.n.

AZ 1106, Bakı şəhəri, Nəcəf Nərimanov küçəsi 93

e-poçt: qafarovnizami@mail.ru

Açar sözlər: aqrar sahə, investisiya mexanizmi, dövlət dəstəyi, əsas kapitalla investisiya, ev təsərrüfatı.

Ключевые слова: аграрный сектор, инвестиционный механизм, государственная поддержка, инвестиции в основной капитал, домашнее хозяйство.

Keywords: agrarian sector, investment mechanism, state support, investment in fixed assets, household.

Nizami Qafarov

Aqrar sahədə investisiya potensialından istifadənin təkmilləşdirilməsi

Xülasə

Məqalə Azərbaycan iqtisadiyyatının ayrı-ayrı sahə və regionlarında kənd təsərrüfatının investisiya imkanlarının, xarici investisiyaların ölkənin aqrar sektoruna cəlb edilməsi mənbələrinin araşdırılmasına həsr edilmişdir. Tədqiqatın əsas məqsədi aqrar sahədə investisiya mexanizmindən istifadə etməklə bu sahənin maliyyə resurslarına əlçatanlığının təmin edilməsini araşdırmaqdan və ölkənin kənd təsərrüfatı sektorunun mövcud maliyyə mənbələrindən effektiv istifadə ilə bağlı təklif və tövsiyələr hazırlamaqdan ibarətdir. Tədqiqatın metodologiyası iqtisadi-statistik və müqayisəli təhlil, məntiqi ümumiləşdirmə və sintez metodlarını əhatə edir. Tədqiqatın elmi yeniliyi ölkə əhalisinin kənd təsərrüfatı məhsulları ilə təminatı fonunda aqrar sahədə investisiya mexanizmindən kompleks istifadənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı müvafiq təklif və tövsiyələr hazırlamaqdır.

Məqalədə kənd təsərrüfatına investisiya imkanlarının aşkarlanması zərurəti əsaslandırılmış, Azərbaycanda aqrar sahənin inkişafı üçün əsas kapitalla investisiyaların və onun strukturunun dinamikası təhlil edilərək qiymətləndirilmişdir. Müəllif tərəfindən həmçinin aqrar sahənin maliyyə resursları ilə təminatının dövlət dəstəyi istiqamətləri müəyyənləşdirilmiş və aqrar sahəyə investisiya cəlb edilməsi mexanizminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı müvafiq təklif və tövsiyələr verilmişdir.

Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, onun nəticələrindən aqrar sahədə mövcud investisiya potensialından istifadənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı milli iqtisadiyyatın gələcək inkişaf proqramının hazırlanmasında istifadə oluna bilər.

Низами Гафаров

Улучшение использования инвестиционного потенциала в аграрном секторе

Резюме

Статья посвящена исследованию инвестиционных возможностей сельского хозяйства в различных секторах экономики и регионах Азербайджана, источников привлечения иностранных инвестиций в аграрный сектор страны. Основная цель исследования - изучить доступность финансовых ресурсов в аграрном секторе с использованием инвестиционного механизма и разработать предложения и рекомендации по эффективному использованию имеющихся финансовых ресурсов в аграрном секторе страны. Методология исследования включает экономико-статистический и сравнительный анализ, методы логического обобщения и синтеза. Научная новизна исследования заключается в разработке актуальных

предложений и рекомендаций по совершенствованию комплексного использования инвестиционного механизма в аграрном секторе на фоне обеспечения населения страны продуктами сельского хозяйства.

В статье обоснована необходимость выявления возможностей инвестирования в сельское хозяйство Азербайджана, проанализирована и оценена динамика инвестиций в основной капитал и его структура для развития аграрного сектора Азербайджана. Автор также обозначил направления государственной поддержки предоставления финансовых ресурсов в аграрный сектор и внес соответствующие предложения и рекомендации по совершенствованию механизма привлечения инвестиций в аграрный сектор.

Практическая значимость исследования заключается в том, что его результаты могут быть использованы для разработки программы будущего развития национальной экономики с целью улучшения использования имеющегося инвестиционного потенциала в аграрном секторе.

Nizami Gafarov

Improving the use of investment potential in the agrarian sector

Summary

The article is devoted to the study of agricultural investment opportunities in different sectors of economy and regions of Azerbaijan, the sources of attracting foreign investment in the country's agrarian sector. The main purpose of the research is to study the availability of financial resources in the agrarian sector using the investment mechanism and to develop proposals and recommendations on the effective use of existing financial resources of the agrarian sector of the country. The research methodology includes economic-statistical and comparative analysis, logical generalization and synthesis methods. The scientific novelty of the research is to develop relevant proposals and recommendations on improving the integrated use of the investment mechanism in the agrarian sector against the background of the provision of the country's population with agro-food products.

The article substantiates the need to identify agricultural investment opportunities in different sectors of economy and regions of Azerbaijan, analyzes and evaluates the dynamics of fixed capital investment and its structure for the development of the agricultural sector in Azerbaijan. The author also identified areas of state support for the provision of financial resources to the agrarian sector and made relevant proposals and recommendations to improve the mechanism for attracting investment in the agrarian sector.

The practical significance of the study is that its results can be used to develop a program for the future development of the national economy to improve the use of existing investment potential in the agricultural sector.

Ədəbiyyat

1. T.İ.Kərimova. "İqtisadiyyatın investisiya potensialının formalaşdırılması və səmərəli istifadəsi problemləri". Monoqrafiya, Bakı-2017.
2. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet sahifəsi. www.stat.gov.az
3. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında hesabat. Bakı-2020
4. "Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi" haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. 6 dekabr 2016-cı il
5. A.E.Quliyeva. Regional sosial-iqtisadi inkişaf proqramları: maliyyə-kredit təminatı və səmərəlilik. Monoqrafiya. Bakı: "Kooperasiya" nəşriyyatı, 2017.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 26.05.2021

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 28.05.2021

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 27.08.2021

AZƏRBAYCANDA AQRAR SEKTORUN STATİSTİK İCMALI VƏ AZAD EDİLMİŞ RAYONLARIN KƏND TƏSƏRRÜFATI POTENSİALI

Nizami Kazımov

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Ümumi əkinçilik, Genetika və Seleksiya kafedrasının baş müəllimi, a.e.f.d

AZ 2000, Gəncə şəhəri, Atatürk prospekti 450

e-poçt: knizami70@gmail.com

Zülfüqar Məhərrəmov

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin

Samux Rayon Statistika İdarəsi, aparıcı məsləhətçi

AZ 5100, Samux şəhəri, Heydər Əliyev prospekti 44

e-poçt: zulfubey@mail.ru

Açar sözlər: kənd təsərrüfatı, inkişaf problemləri, inkişaf amilləri, iqtisadiyyatın kənd təsərrüfatı sektoru, inkişaf potensialı, bitkiçilik.

Ключевые слова: сельское хозяйство, проблемы развития, факторы развития, аграрный сектор экономики, потенциал развития, растениеводство.

Keywords: agriculture, development problems, development factors, agrarian sector of the economy, development potential, crop production.

Nizami Kazımov, Zülfüqar Məhərrəmov

Azərbaycanda aqrar sektorun statistik icmalı və azad edilmiş rayonların kənd təsərrüfatı potensialı

Xülasə

Məqalədə Azərbaycanda bitkiçilik məhsullarının vəziyyəti və inkişafı məsələlərinə baxılmış, kənd təsərrüfatı sektorunda mövcud problemlər və inkişaf perspektivləri araşdırılmışdır. Yazda kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsuldarlıq potensialı araşdırılmış, onlardan səmərəli istifadə edilərək yüksək məhsul əldə edilməsi yolları araşdırılmışdır. Məqalədə həmçinin işğaldan azad edilmiş ərazilərdə kənd təsərrüfatının inkişafı məsələləri tədqiq edilmiş, əkin dövrüyəsinə cəlb ediləcək torpaqların səmərəli istifadəsi məsələsinə diqqət ayrılmışdır. Əkin dövrüyəsinə cəlb ediləcək torpaqlarda meliorasiya və irriqasiya sistemlərinin quraşdırılması, torpaqların təyinatı üzrə uçotunun aparılması məsələlərinin vacibliyi göstərilmişdir. Tədqiqatın nəticəsində göstəricilər təhlil edilərək ümumiləşdirmə aparılmışdır.

Низами Казымов, Зулфугар Магеррамов

Статистический обзор аграрного сектора Азербайджана и сельскохозяйственного потенциала освобожденных регионов

Резюме

В статье рассматриваются вопросы состояния и развития растениеводства в Азербайджане, исследуются существующие проблемы и перспективы развития в аграрном секторе. Особое внимание было уделено потенциалу урожайности сельскохозяйственных культур, способам получения высоких урожаев при эффективном использовании ресурсов. В статье также рассматриваются вопросы развития сельского хозяйства на освобожденных территориях, уделяется внимание рациональному использованию земель, задействованных в севообороте. Отмечена важность установки мелиоративных и ирригационных систем на землях, которые будут задействованы в севообороте, учета земель по целевому назначению. В результате исследования показатели были проанализированы и обобщены.

Nizami Kazimov, Zulfugar Maharramov
Statistical diagnosis of the agrarian sector in Azerbaijan and the agricultural potential of the regions

Summary

The article examines the situation and development of crop production in Azerbaijan, examines the existing problems and development prospects in the agricultural sector. Special attention was paid to the productivity potential of agricultural crops, ways to achieve high yields using them effectively. The article also examines the development of agriculture in the liberated areas, and pays attention to the efficient use of land to be involved in crop rotation. The importance of installing amelioration and irrigation systems on the lands to be involved in crop rotation, keeping records of lands by purpose was indicated. As a result of the study, the indicators were analyzed and summarized.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycanın kənd təsərrüfatı. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin məcmuəsi. Bakı-2020.
2. Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı // Azərbaycan qəzeti. 29 yanvar 2019-cu il, səh. 4-5.
3. Е.А.Матушевская, М.А.Полигенько. Экономическая диагностика аграрного сектора России потенциал развития растениеводства в Крыму.
4. Ş.Göyçaylı, T.İsmayılov. Təbiətdən istifadənin iqtisadi və ekoloji əsasları Bakı-2009.
5. <https://customs.gov.az/az/faydali/gomruk-statistikasi/en-cox-idخال-olunan-mallar/>
6. İsmət Abasov. Azərbaycanın və dünya ölkələrinin kənd təsərrüfatı. Bakı-2013
7. Akif Əlizadə. Kənd təsərrüfatının davamlı inkişafının elmi əsasları. “Azərbaycan” qəzeti, 2015, 31 iyul, səh.6
8. A.Əliyev. Dünya iqtisadiyyatı: müasir dövrün problemləri. Bakı-2003.
9. <https://qafqazinfo.az/news/detail/isgaldan-azad-edilmis-erazilerde-kend-teserrufati-nece-inkisaf-etdirilecek-304456>
10. <https://www.agro.gov.az/az/texnika-ve-innovasiyalar/suvarma-ve-meliorasiya/torpaqlardan-semereli-istifad>
11. Г.В.Григорьева, О.В.Егорова. Методы диагностики проблем, рекомендуемые для применения при прогнозировании и планировании развития растениеводства //Научный журнал Российского НИИ проблем мелиорации. 2016. № 2. стр. 225–242. URL:http://www.rosniipm-sm.ru/dl_files/udb_files/udb13-rec421-field6.pdf
12. Д.Ю.Самыгин, Н.Г.Барышников. Диагностика развития сельского хозяйства региона: состояние, тенденции, прогноз: Монография. М.: ИНФРА-М, 2014. стр. 140.
13. Д.Ю.Самыгин. Оценка эффективности развития сельскохозяйственной деятельности: территориальный аспект // Д.Ю.Самыгин, Н.Г.Барышников // Аудит и финансовый анализ. 2014. № 4. стр. 294–301
14. Д.Ю.Самыгин, Ю.А.Кирдяшкина. Диагностика финансовой устойчивости сельского хозяйства региона // Экономический анализ: теория и практика. 2014. № 35 (386). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/diagnostika-finansovoy-ustoychivosti-selskogo-hozyaystvaregiona>
15. https://iqtisadiislahat.org/news/vusal_qasimli_qarabagin_boyuk_iqtisadi_potensialli_var-1050
16. <https://xalqqazeti.com/mobile/az/news/65710>
17. http://www.agroexpert.az/isgaldan-azad-olunan-rayonlar-kend-teserrufatinin-inkisafi-ucun-iki-ob_

Мəqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 27.05.2021

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 01.06.2021

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 23.08.2021

AZƏRBAYCANIN İXRAC SƏBƏTİNİN İQTİSADI MÜRƏKKƏBLİK İNDEKSİ ƏSASINDA TƏHLİLİ

Pərvin Verdiyeva

Bakı Avrasiya Universiteti

“İqtisadiyyat və riyaziyyat” kafedrasının müəllimi

AZ1073, Bakı şəhəri, Akademik Həsən Əliyev küçəsi, 135 A

e-poçt: v.pervin@yahoo.com

Açar sözlər: iqtisadi inkişaf, iqtisadi şaxələnmə, ixrac səbəti, İqtisadi Mürəkkəblilik İndeksi (İMİ), Çinin ixrac səbəti.

Ключевые слова: экономическое развитие, экономическая диверсификация, экспортная корзина, Индекс Экономической Сложности (ИЭС), экспортная корзина Китая.

Keywords: economic development, economic diversification, export basket, Economic Complexity Index (ECI), China's export basket.

Pərvin Verdiyeva

Azərbaycanın ixrac səbətinin İqtisadi Mürəkkəblilik İndeksi (İMİ) əsasında təhlili

Xülasə

Məqalədə iqtisadi diversifikasiyanın rolu və onun iqtisadi inkişafa təsiri nəzəri baxımdan təhlil edilmiş, daha sonra onun ölkə iqtisadiyyatına və qeyri-neft sektorunun inkişafına təsiri istiqamətləri göstərilmişdir. Məqalədə diqqət mərkəzində saxlanılan əsas məsələ isə sahəvi diversifikasiyanın ixrac diversifikasiyası ilə müşayiət olunmasıdır. Belə ki, Azərbaycanın ixrac səbətinin müxtəlifliyi İqtisadi Mürəkkəblilik İndeksi əsasında təhlil edilmiş, dünya ölkələri ilə müqayisə edilərək bu müxtəlifliyin iqtisadi inkişafda rolu əsaslandırılmışdır.

Парвин Вердиева

Анализ экспортной корзины Азербайджана на основе Индекса Экономической Сложности (ИЭС)

Резюме

В статье сначала анализируется роль экономической диверсификации и ее влияние на экономическое развитие с теоретической точки зрения, а затем показаны направления ее влияние на экономику страны и развитие ненефтяного сектора. Основным предметом изучения были вопросы секторальной диверсификации, которая сопровождается диверсификацией экспорта. Таким образом, разнообразие экспортной корзины Азербайджана было проанализировано на основе Индекса Экономической Сложности по сравнению с другими странами, и была обоснована роль этого разнообразия в экономическом развитии.

Parvin Verdiyeva

Analysis of Azerbaijan's export basket based on the Economic Complexity Index (ECI)

Summary

The article first analyzes the role of economic diversification and its impact on economic development from a theoretical point of view and then shows its impact on the country's economy and the development of the non-oil sector. The main issue in the article is that sectoral diversification is accompanied by export diversification. Thus, the diversity of Azerbaijan's export basket was analyzed on the basis of Economic Complexity Index, compared with other countries, the role of this diversity in economic development was substantiated.

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə Strateji Yol Xəritəsi” haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. 2016-cı il 6 dekabr
2. Azərbaycanın Milli hesabları // Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Statistik məcmuə. – Bakı: Rəsmi nəşr, – 2020, – 139 s
3. Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyinin rəsmi internet səhifəsi. <http://www.economy.gov.az>
4. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet səhifəsi. <http://www.stat.gov.az>
5. Balassa, B. Exports and economic growth. Futher evidence // – USA: Journal of Development Economics, – 1978, – p. 181-189
6. İ.A.Kərimli. İqtisad elmi: aktual problemlər və real yanaşmalar. Bakı, 2013, 504s.
7. Imbs, J. Stages of diversification // – USA: American Economic Review. Vol.93, No.1, – 2003, – p. 63-86.
8. The Atlas of Economic Complexity - Harvard University. <http://www.atlas.cid.harvard.edu>
9. Риккардо, Д. Начало политической экономии и налогового обложения / Д. Риккардо. Москва: Госполитиздат. Сос. Т.1 – 1955, – 339 с.
10. Azərbaycanın xarici ticarəti. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Bakı-2020

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 30.06.2021

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 01.07.2021

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 27.08.2021

AZƏRBAYCANDA PANDEMİYA DÖVRÜNDƏ ELEKTRON TİCARƏTƏ ARTAN TƏLƏB

Şamxal Məmmədov

Odlar Yurdu Universiteti

“İqtisadiyyat və iqtisadi münasibətlər” kafedrasının doktorantı

AZ 1072, Bakı şəhəri, Koroğlu Rəhimov küçəsi 13

e-poçt: samxal-memmedov-92@mail.ru

Açar sözlər: elektron ticarət, elektron biznes, onlayn mağaza, ödəniş kartları, informasiya texnologiyaları, pandemiya.

Ключевые слова: электронная коммерция, электронный бизнес, онлайн магазин, платежные карты, информационные технологии, пандемия.

Keywords: e-commerce, electronic business, online store, payment cards, information technologies, pandemic.

Şamxal Məmmədov

Azərbaycanda pandemiya dövründə elektron ticarətə artan tələbat

Xülasə

Məqalədə koronavirus pandemiyası dövründə elektron ticarətin inkişafı, ölkəmizə gələn xarici vətəndaşlar, əcnəbilərin bank kartları vasitəsilə apardıqları əməliyyatların həcmi, pandemiyanın dünya ölkələrinin iqtisadiyyatına mənfi təsiri haqqında məlumat verilmişdir. 2019-2020-ci illər üzrə B2C elektron kommersiya indeksi göstərilmişdir.

Məqalədə həmçinin 2020-ci ilin yanvar-dekabr aylarında və 2021-ci ilin I rübündə ödəniş kartlarının sayı, debet və kredit kartları ilə aparılan əməliyyatların həcmi, əcnəbilərin bank kartları ilə apardıqları əməliyyatların həcmi, Azərbaycanada elektron ticarətin həcmi haqqında məlumat verilmişdir.

Шамхал Мамедов

Растущий спрос на электронную коммерцию в Азербайджане во время пандемии

Резюме

В статье представлена информация о развитии электронной коммерции во время пандемии коронавируса, объеме операций с банковскими картами, осуществляемых иностранцами в нашей стране, негативных последствиях пандемии для экономики мира. Был проанализирован электронный коммерческий индекс B2C за 2019-2020 годы.

В статье также представлена информация о количестве платежных карт, объеме операций с дебетовыми и кредитными картами, объеме операций с банковскими картами, осуществляемых иностранцами и объеме электронной коммерции в Азербайджане в январе-декабре 2020 года и в первом квартале 2021 года.

Shamkhal Mammadov

The growing demand for e-commerce in Azerbaijan during the pandemic

Summary

The article provides information on the development of e-commerce during the Coronavirus Pandemic, the volume of transactions with bank cards carried out by foreigners in our country, the adverse effects of the Pandemic for the world economy. The B2C e-commerce index for 2019-2020 was shown.

The article also provides information on the number of payment cards, volume of transactions with debit and credit cards, volume of transactions with bank cards carried out by

foreigners and the volume of e-commerce in Azerbaijan on January-December 2020 and in the first quarter of 2021.

Ədəbiyyat

1. http://www.iqtisadiislahat.org/store//media/documents/ixrac_icmali/2021/03_ExportReview-2021.pdf
2. “Elektron ticarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı-2005
3. https://azertag.az/xeber/Azərbaycanda_internet_istifadəchilerinin_sayi_25_faiz_artib-1765613
4. <https://uploads.cbar.az/assets/160ad6303ebb42c7249c42006.pdf>
5. THE UNCTAD B2C E-COMMERCE INDEX 2020
6. <https://margin.az/xeber/qlobal-onlayn-satislar-keskin-artib/11752>
7. K.P.Paşayev. “Kommersiya fəaliyyətinin əsasları”. Bakı: “İqtisadi Universiteti” Nəşriyyatı, 2010.
8. M.Q.Əkbərov. Elektron kommertiya/Ali məktəblər üçün dərs vəsaiti. Bakı: “İqtisad Universiteti” Nəşriyyatı 2011.
9. M.Q.Ağamaliyev, T.Ş.Şükürov. “Ticarət müəssisələrinin iqtisadiyyatı”. Bakı: “İqtisad Universiteti” Nəşriyyatı, 2010.
10. <http://old.taxes.gov.az/modul.php?name=beynelxalq&news=34>
11. <http://tedris.taxes.gov.az/assets/upload/files/Elektron%20Ticar%C9%99t.pdf>
12. İ.K.Musayev, M.N.Əlizadə, A.B.Mahmudov. “Elektron biznes”. Bakı-2016. “MSVNƏŞR” nəşriyyatı.
13. <https://uploads.cbar.az/assets/2737fbd4db960ce79240cdc07.pdf>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 14.05.2021

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 17.05.2021

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 27.08.2021

UOT: 311.216; 336.717.6

DOI:10.338.70/2413-6557-2021-7-3-

STATİSTİK TƏDQİQATLARIN TƏŞKİLİ MƏSƏLƏLƏRİ

Mübariz Nuriyev

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Elmi-Tədqiqat və Statistik İnnovasiyalar Mərkəzinin direktoru, f.e.d.
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti, 81
e-poçt: mubariz.nuriyev@stat.gov.az*

Saleh Mövlamov

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Elmi-Tədqiqat və Statistik İnnovasiyalar Mərkəzi
Elmi-araşdırmalar və statistik tədqiqatlar şöbəsinin baş iqtisadçısı, i.ü.f.d.
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti, 81
e-poçt: saleh.movlamov@stat.gov.az*

Açar sözlər: statistik tədqiqatlar, seçmə müşahidələr, tədqiqat mərhələləri, ev təsərrüfatı tədqiqatı, müşahidə məlumatlarının qiymətləndirilməsi, seçmənin xətası, seçmə planı.

Ключевые слова: статистические обследования, выборочные наблюдения, этапы исследования, обследование домашних хозяйств, оценка данных наблюдений, ошибка выборки, план выборки.

Keywords: statistical surveys, sample observations, research stages, household survey, evaluation of observation data, sampling error, sampling design.

Mübariz Nuriyev, Saleh Mövlamov Statistik tədqiqatların təşkili məsələləri

Xülasə

Məqalədə statistik tədqiqatın mərhələləri, tədqiqat prosesinin tipik sxemi, şəhər və kənd ərazi vahidlərində seçmə planının hazırlanması, ev təsərrüfatlarının seçilməsi, məlumatların yoxlanması, tədqiqatın nəticələrinin yekunlaşdırılması, göstəricilərin keyfiyyətinin statistik təhlili, məlumatların toplanmasının şəbəkə (block chain) sxemi araşdırılmışdır. Statistik tədqiqatın klassik üsullarla yerinə yetirilməsi bəzən zamanın tələbinə müvafiq olmaması və göstəricilərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün məlumatların istehsalı texnologiyasının rəqəmsal texnologiyaya transformasiyasının perspektivi göstərilmişdir.

Мубариз Нуриев, Салех Мовламов Вопросы организации статистических исследований

Резюме

В статье рассматриваются этапы статистического исследования, типовая схема исследовательского процесса, составление плана выборки в городской и сельской местности, отбор домохозяйств, проверка данных, подведение итогов опроса, статистический анализ показателей, блокчейн-схема. Показана перспектива трансформации классических технологий производства данных в цифровые с целью повышения качества показателей, так как выполнение статистических исследований классическими методами не всегда отвечает требованиям времени.

Mubariz Nuriyev, Saleh Movlamov
Organization of statistical research
Summary

The article discusses the stages of statistical research, a typical scheme of the research process, drawing up a sampling plan in urban and rural areas, selecting households, checking data, summing up the survey results, statistical analysis of indicators, a blockchain scheme. The prospect of transforming data production technologies into digital ones is shown in order to improve the quality of indicators, since the implementation of statistical studies by classical methods does not meet the requirements of the modern time.

Ədəbiyyat

1. Birləşmiş millətlər Təşkilatı. İqtisadi və sosial məsələlər üzrə departament. Statistika şöbəsi. Metodoloji tədqiqat. Seriya F N-96. Keçid iqtisadiyyatlı ölkələrdə və inkişaf etməkdə olan ölkələrdə ev təsərrüfatlarının tədqiqatı. Nyu-York, 2008-ci il. (Организация Объединенных Наций. Департамент по экономическим и социальным вопросам. Статистический отдел. Методологические исследования, Серия F N-96. Обследования домашних хозяйств в развивающихся странах и странах с переходной экономикой. Нью-Йорк, 2008 год).
2. Н.Ç.Бокун, Т.М.Çернышева. Seçmə tədqiqatların metodları. (Бокун Н.Ч., Чернышева Т.М. Методы выборочных обследований: Учебно-справочное пособие, М, 1997 – 416 с.)
3. Avrostatın işçi sənədi. İnkişafda olan ölkələrində yoxsulluq və onun statistik ölçülməsi. İnkişafda olan ölkələrdə həyat şəraitinin və yoxsulluğun ölçülməsi üzrə statistik vəsait. (Eurostat Working Papers. Poverty in the developing countries; its Statistical dimension. A Statistician's Handbook on the measurement of Poverty and Living Conditions in Developing Countries. Eurostat/ C.Luxembourg, 1998-100 p.)
4. Avrostat. Avropa İttifaqında ev təsərrüfatların büdcə müşahidəsi. Harmonizasiya üçün metodologiya və tövsiyələr. (Eurostat. Household Budget Surveys in the EU. Methodology and recommendations for harmonization. Luxembourg, 1997, 198 p.)
5. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Azərbaycanda əhalinin iqtisadi fəallığının müayinəsinin keçirilməsi metodologiyası və əmək bazarında vəziyyətin təhlili. Bakı-2004
6. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet səhifəsi. www.stat.gov.az
7. Angus Deaton. The analysis of household surveys. A Mikroekonometric approach to development policy. Published for the World Bank. The Johns Hopkins University Press. Baltimore and London, 1998.
8. Report on the Sector the Review of the Review of the Labour Force Survey in Azerbaijan. Final Report, September 2018, This project has been financed by the European Union.
9. Report II. Statistics of work, employment and labour underutilization. 19-th International Conference of Labour Statisticians. International Labour Organization, Department of Statistics Geneva, 2-11 October 2013, ICLS/19/2013/2

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 25.01.2021
Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 27.01.2021
Çap üçün qəbul olunmuşdur: 23.08.2021

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ НАЛОГОВЫХ ПОСТУПЛЕНИЙ В НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЕ, ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

Рауф Салаев

Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Кандидат экономических наук, доцент кафедры «Экономика»

AZ 1072, город Баку, улица Гасана Алиева 135

e-почта: salayev@unec.edu.az

Açar sözlər: vergilər, Vergi Məcəlləsi, vergi daxilolmaları, vergi proqnozlaşdırılması, dövlət büdcəsi, rəqəmsal iqtisadiyyat.

Ключевые слова: налоги, Налоговый Кодекс, налоговые поступления, налоговое прогнозирование, государственный бюджет, цифровая экономика.

Keywords: taxes, Tax Code, tax revenue, tax forecasting, state budget, digital economy.

Rauf Salayev

Vergi sistemində vergi gəlirlərinin proqnozlaşdırılması, rəqəmsal iqtisadiyyatda üstünlükləri və mənfi cəhətləri

Xülasə

Məqalədə qeyd edilmişdir ki, vergi proqnozlaşdırılması özlüyündə vergi potensialının və büdcə sistemində vergi daxilolmalarının qiymətləndirilməsini əks etdirir və bütövlükdə Azərbaycanın inkişafının sosial-iqtisadi proqnozlaşdırılmasına əsaslanır. Vergi orqanları səlahiyyətləri çərçivəsində büdcə sistemində vergi daxilolmalarının proqnozlaşdırılmasını həyata keçirir ki, bunun da dəqiqliyi sosial-iqtisadi inkişafın hədəf proqramlarının və prioritet dövlət layihələrinin maliyyələşdirilməsinə, həmçinin vergi gəlirlərinin planlaşdırılmasına, vergi sisteminin dayanıqlığı prinsipinin həyata keçirilməsinə, iqtisadi inkişafın hədəf istehsal qurğularına uyğun iqtisadi proseslərin koordinasiyası və iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsinə təsir edir.

Beynəlxalq səviyyədə, rəqəmsal iqtisadiyyatda vergi proqnozu vergi ödəmələrini azaltmaq üçün aktiv vergi ödəyicilərinin fəaliyyətini əhatə edir.

Göstərilmişdir ki, rəqəmsal iqtisadiyyatın formalaşması, bütün fəaliyyət sahələrində, xüsusən vergi proqnozlaşdırılmasında baş verən qlobal dəyişikliklər prosesidir. Azərbaycan iqtisadiyyatında rəqəmsal texnologiyalara əsaslanan ən yeni maliyyə alətlərinin meydana çıxması vergi proqnozlaşdırılmasında bir sıra problemlərin həllini tələb edir.

Рауф Салаев

Прогнозирование налоговых поступлений в налоговой системе, преимущества и недостатки в условиях цифровой экономики

Резюме

В статье отмечается, что налоговое прогнозирование представляет собой оценку налогового потенциала и поступлений налогов в бюджетную систему и основывается на социально-экономическом прогнозировании развития Азербайджана в целом. В рамках своих полномочий налоговые органы осуществляют прогнозирование налоговых поступлений в бюджетную систему, точность которого влияет на финансирование целевых программ социально-экономического развития и приоритетных государственных проектов, а также планирование налоговых доходов, обеспечивающее реализацию принципа стабильности налоговой системы, координацию экономических процессов в соответствии с целевыми установками производственного развития, а также воздействие на государственное регулирование экономики.

На международном уровне налоговое прогнозирование в условиях цифровой экономики предполагает активные действия налогоплательщика по уменьшению налоговых платежей.

Формирование цифровой экономики является процессом глобальных изменений во всех сферах деятельности, в особенности налогового прогнозирования. Появление в экономике Азербайджана новейших финансовых инструментов, основанных на цифровых технологиях, требует решения целого ряда проблем в налоговом прогнозировании.

Rauf Salayev

**Forecasting tax revenues in the tax system, their advantages and disadvantages
in the digital economy**

Summary

The article notes that tax forecasting is an assessment of the tax potential and tax revenues to the budget system and is based on socio-economic forecasting of the development of Azerbaijan as a whole. Within the framework of their powers, the tax authorities carry out forecasting of tax revenues to the budget system, the accuracy of which affects the financing of targeted programs of socio-economic development and priority state projects, as well as planning tax revenues, ensuring the implementation of the principle of stability of the tax system, coordination of economic processes in accordance with the target installations of production development, as well as the impact on state regulation of the economy.

At the international level, tax forecasting in the digital economy implies active taxpayer actions to reduce tax payments.

The formation of the digital economy is a process of global changes in all areas of activity, especially tax forecasting. The emergence of the latest financial instruments based on digital technologies in the Azerbaijani economy requires solving a number of problems in tax forecasting.

Литература

1. Налоговый Кодекс Азербайджанской Республики. 2021
2. М.М.Садыгов, Р.Б.Магерамов, Р.А.Салаев, Г.М.Мамедова, Н.Р.Мамедзаде. «Налоги и налогообложение в Азербайджане». Второе издание. Учебник. Баку-2020, стр.460
3. А.Ф.Мусаев, М.М.Садыгов, Р.Б.Магерамов, Р.А.Салаев, «Налоги и налогообложение в Азербайджане». Учебник. Баку-2005, 530 стр.
4. <https://wiseeconomist.ru/poleznoe/109911-nalogooblozhenie-cifrovoj-ekonomiki-kakie-problemy-vlechets-cifrovizaciya>
5. <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnye-problemy-nalogovoy-sistemy-v-usloviyah-tsifrovoy-ekonomiki/viewer>

Мəqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 01.07.2021

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 05.07.2021

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 27.08.2021

BÜDCƏDƏNKƏNAR DÖVLƏT FONDLARININ İDARƏETMƏ ORQANLARINDA UÇOT VƏ HESABATIN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ

Novruz Hüseynov

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin
İmişli rayon Statistika İdarəsinin rəisi
Azərbaycan Respublikası Dövlət İqtisad Universitetinin
Mühasibat uçotu kafedrasının doktorantı
AZ 1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 6
e-poçt: novruz_huseynov_92@mail.ru*

Açar sözlər: beynəlxalq maliyyə, mühasibat uçotu standartları, dövlət sektoru, maliyyə hesabatı, dövlət büdcəsi.

Ключевые слова: международные финансы, стандарты бухгалтерского учета, государственный сектор, финансовый отчет, государственный бюджет.

Keywords: international finance, accounting standards, public sector, financial reporting, state budget.

Novruz Hüseynov

Büdcədənəknar dövlət fondlarının idarəetmə orqanlarında uçot və hesabatın təkmilləşdirilməsi məsələləri

Xülasə

Məqalədə dövlət idarəetmə sektorunda mühasibat uçotu və hesabat sisteminin təkmilləşdirilməsi dövlət maliyyəsinin idarəedilməsi sisteminin mühüm ünsürü kimi qeyd edilmişdir. Belə ki, maliyyə informasiyasının keyfiyyətinin yüksəldilməsi yalnız dövlət maliyyəsinin idarəedilməsi sisteminin kompleks islahatı nəticəsində daha təsirlidir.

Məqalədə mühasibat hesabları planının büdcə təsnifatı ilə inteqrasiyası nəticəsində yeni yaranacaq hesablar planının beynəlxalq standartlara tam uyğunluğu qeyd olunur.

Новруз Гусейнов

Вопросы совершенствования учета и отчетности в органах управления внебюджетных государственных фондов

Резюме

В статье отмечается, что совершенствование системы бухгалтерского учета и отчетности в сфере государственного управления является важным элементом системы управления государственными финансами. Таким образом, повышение качества финансовой информации будет более эффективным только в результате комплексной реформы системы управления государственными финансами.

В статье отмечается, что новый план счетов, который будет создан в результате интеграции плана счетов с бюджетной классификацией, полностью соответствует международным стандартам.

Novruz Huseynov

Directions for improving accounting and reporting in the management bodies of extra-budgetary state funds

Summary

The article notes that the improvement of the accounting and reporting system in the public administration sector is an important element of the public finance management system.

Thus, improving the quality of financial information is more effective only as a result of a comprehensive reform of the public financial management system.

The article notes that the new chart of accounts, which will be created as a result of the integration of the chart of accounts with the budget classification, fully complies with international standards.

Ədəbiyyat

1. Е.О.Комарова. Применение мсфо в общественном секторе России, журнал, экономика и управление, № 1, 2015, стр.70-72
2. Л.И.Ткаченко. Совершенствование бухгалтерского учета и отчетности в бюджетной сфере в соответствии с международными стандартами финансовой отчетности для общественного сектора (мсфо ос), проблемы учёта и финансов №4(12) 2018, стр.66-69
3. Azərbaycan Respublikasının “Büdcə sistemi haqqında” Qanunu. 2 iyul, 2002-ci il
4. “Mühasibat uçotu” haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu. 29 iyun-2004-cü il
5. İ.M.Abbasov. Audit. Dərslik, Bakı-2013
6. S.M.Səbzəliyev, S.M.Süleymanov, E.O.Cəfərov. Kommersiya təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının tədrisinə dair tədris-metodik vəsait. Bakı. Tədris işçisi, 2010.
7. K.V.Ekimova, O.Y.Bogdanova, O.I.Karepina, E.V.Kravchenco. Pension Fund of The Russian Federation: challenges and prospects of the development under modern conditions // European Research Studies Journal. – 2018. – № 3. – p. 282–283.
8. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet səhifəsi. <https://www.stat.gov.az/>
9. Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin rəsmi internet səhifəsi. <http://sosial.gov.az/>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 21.04.2021

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 23.04.2021

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 27.08.2021

FƏRDİN İQTİSADI TƏHLÜKƏSİZLİYİ: TƏHLÜKƏSİZLİK MÜHİTİNƏ TƏHDİDLƏR, MÜDAFİƏ VƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ METODOLOGİYASI

Хақани Мəcidov

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin

Sənaye və tikinti statistikasına şöbəsinin məsləhətçisi

AZ1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81

e-poçt: khagani.majidov@stat.gov.az

Açar sözlər: təhlükəsizlik, təhlükəsizlik mühiti, fərdin iqtisadi təhlükəsizliyi, milli maraqlar, maliyyə suverenliyi, maliyyə dayanıqlığı, maliyyə axınları, inteqrasiya, metodologiya, inklüziv inkişaf, rifah, sosial fayda.

Ключевые слова: безопасность, безопасная среда, экономическая безопасность личности, национальные интересы, финансовый суверенитет, финансовая устойчивость, финансовые потоки, интеграция, методология, инклюзивное развитие, благосостояние, социальная выгода.

Keywords: security, security environment, economic security of the individual, national interests, financial sovereignty, financial sustainability, financial flows, integration, methodology, inclusive development, welfare, social benefits.

Хақани Мəcidov

Fərdin iqtisadi təhlükəsizliyi: təhlükəsizlik mühitinə təhdidlər, müdafiə və qiymətləndirmə metodologiyası

Xülasə

Məqalədə bütün dövrlər üçün aktual mövzulardan biri olan fərdin iqtisadi təhlükəsizliyi tədqiqat obyektini kimi qoyulmuşdur. Təhlükəsizlik mühiti dəyərləndirilmiş, ona təsir edən amillər qruplaşdırılmış, risklərə və təhdidlərə qarşı operativ və effektiv tədbirlərin əhəmiyyəti qeyd edilmişdir. Müxtəlif ədəbiyyat və internet resurslarından istifadə etməklə fərdin iqtisadi təhlükəsizliyini qiymətləndirməyə imkan verən metodologiya haqqında məlumat verilmişdir. Nəticə olaraq, fərdin iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin olunmasına töhfə verə biləcək bəzi təkliflər verilmişdir.

Хагани Меджидов

Экономическая безопасность личности: угрозы среде безопасности, защита и методология оценки

Резюме

Статья посвящена актуальной теме экономической безопасности личности. Была проведена оценка среды безопасности, сгруппированы факторы, влияющие на нее, и отмечена важность оперативных и эффективных мер против рисков и угроз.. Используя различную литературу и Интернет-ресурсы. Автор предоставил информацию о методологии, позволяющей оценить личную экономическую безопасность. В результате были внесены некоторые предложения, реализация которых могла бы способствовать личной экономической безопасности.

Khagani Majidov

Economic security of the individual: threats to the security environment, protection and assessment methodology

Summary

The article focuses on the economic security of the individual, which is one of the most important topics for all times. The security environment was assessed, the factors affecting it were grouped, and the importance of prompt and effective measures against risks and threats was noted. Information was provided on a methodology that allows the assessment of an individual's economic security using various literature and Internet resources. As a result, some suggestions have been made that could contribute to the economic security of the individual.

Ədəbiyyat

1. <https://www.revistaespacios.com/a18v39n24/a18v39n24p28.pdf>
2. https://www.researchgate.net/publication/314707212_Current_research_approaches_to_economic_security
3. http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018.pdf
4. https://www.swissocial.org/filelinks/SEWI-Summary_13.05.13.pdf
5. <https://www.oecd.org/sdd/43017172.pdf>
6. <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>
7. https://www.heritage.org/index/pdf/2021/book/02_2021_IndexOfEconomicFreedom_METHODOLOGY.pdf

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 09.06.2021

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 16.06.2021

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 27.08.2021

AZƏRBAYCANDA İNNOVASIYALI İNKİŞAF VƏ İNNOVATİV SAHİBKARLIĞIN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ

Zeynəb Qiyasova

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin
İqtisadiyyatın tənzimlənməsi kafedranının doktorantı
AZ 1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 6
e-poçt: zqiyasova@gmail.com*

Açar sözlər: investisiyayönlü büdcə xərcləri, innovativ inkişaf, innovativ sahibkarlıq, elmi-texniki tərəqqi, innovasiyayönlü iqtisadiyyat.

Ключевые слова: инвестиционная направленность бюджетных расходов, инновационное развитие, инновационное предпринимательство, научно-технический прогресс, инновационная экономика.

Keywords: investment-oriented budget expenditures, innovative development, innovative entrepreneurship, scientific and technological progress, innovation-oriented economy.

Zeynəb Qiyasova

Azərbaycanda innovasiyalı inkişaf və innovativ sahibkarlığın təkmilləşdirilməsi

Xülasə

Məqalədə Azərbaycanın innovasiyalı inkişaf və innovativ sahibkarlığın təkmilləşdirilməsi ilə bağlı vəziyyət təhlil olunur. Təhlil əsasən innovasiyalı inkişafı müəyyən edən göstəricilərin dünya təcrübəsinə əsasən Azərbaycan üzrə payı statistik cədvəllərlə verilmişdir. Bundan başqa, dövlətin innovasiya siyasətinin əsas istiqamətləri, ölkəmizdə sənaye müəssisələrində innovasiyaya mane olan amillərin son 5 illik zaman sıxlığında müqayisəsi, innovasiyaya çəkilən xərclərə toxunulmuşdur. Tədqiqat-inkişaf xərclərinin stimullaşdırılması üzrə əsas tədbirlər planını həyata keçirmək məqsədilə innovasiyalı inkişafın GZİT (SWOT – ingiliscə) təhlili aparılmışdır. Azərbaycanda innovasiya sahəsinin maliyyə infrastrukturunun formalaşdırılmasının vəzifə və prinsiplərinə toxunulmuş, innovasiyalı inkişafın əsasında təkmilləşəcək innovativ sahibkarlıq məsələlərindən bəhs olunmuşdur.

Зейнаб Гиясова

Совершенствование инновационного развития и инновационного предпринимательства в Азербайджане

Резюме

В статье анализируется ситуация с инновационным развитием и совершенствованием инновационного предпринимательства в Азербайджане. Согласно проведенному анализу на основе мирового опыта показана, доля показателей, определяющих инновационное развитие в Азербайджане.. Кроме того, были затронуты основные направления государственной инновационной политики, приведены сравнения факторов, сдерживающих инновации на промышленных предприятиях страны за последние 5 лет, оценены расходы на инновации. SWOT анализ инновационного развития проводился с целью реализации основного плана действий по стимулированию затрат на исследования и разработки. Были затронуты задачи и принципы формирования финансовой инфраструктуры инновационной деятельности в Азербайджане, обсуждены вопросы инновационного предпринимательства, которые будут совершенствоваться на основе инновационного развития.

Zeynab Giasova
İmproving innovative activities in Azerbaijan
Summary

The article analyzes the situation with innovative development and improvement of innovative entrepreneurship in Azerbaijan. According to the analysis, the share of indicators determining innovative development in Azerbaijan based on the world experience is given in statistical tables. In addition, the main directions of the state's innovation policy, the comparison of factors hindering innovation in industrial enterprises in our country over the past 5 years, the cost of innovation were touched upon. SWOT analysis of innovative development was conducted in order to implement the main action plan to stimulate research and development costs. The tasks and principles of the formation of the financial infrastructure of innovation in Azerbaijan were touched upon, the issues of innovative entrepreneurship to be improved on the basis of innovative development were discussed.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin rəsmi internet səhifəsi. <https://mincom.gov.az/az/view/organization/16/>
2. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet səhifəsi. <https://www.stat.gov.az/>
3. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin rəsmi internet səhifəsi. <http://www.maliyye.gov.az/>
4. Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin rəsmi internet səhifəsi. <https://economy.gov.az/>
5. <https://www.theglobaleconomy.com/>
6. A.D.Hüseynova. Azərbaycanca vənçur kapitalının inkişaf problemləri // AMEA Xəbərləri. Elm və İnnovasiya seriyası, 2010, №1, s. 21-22.
7. Y.A.Kəlbəyev. Fiskal siyasət və milli iqtisadiyyatın tənzimlənməsi problemləri(monoqrafiya). Bakı: Elm. 2005. 468 s.
8. Guimón J. Government strategies to attract R&D-intensive FDI //The Journal of Technology Transfer. 2009. T. 34. №. 4. p. 364-379.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 30.06.2021

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 05.07.2021

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 27.08.2021